

**ZOONIMELE „CÂINE” ȘI „PISICĂ” ÎN FRAZEOLOGISMELE
LIMBILOR ROMÂNĂ, RUSĂ ȘI MAGHIARĂ**
THE ZOONYMS 'DOG' AND 'CAT' IN THE PHRASEOLOGICAL UNITS OF THE
ROMANIAN, RUSSIAN AND HUNGARIAN LANGUAGES

DOI: [10.56177/AUA.PHILOLOGICA.3.26.2025.art.28](https://doi.org/10.56177/AUA.PHILOLOGICA.3.26.2025.art.28)

Lector univ. dr. KATALIN BALÁZS
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Litere

Abstract: *This paper focuses on phraseological units containing in their structure the zoononyms 'dog' and 'cat' in Romanian, Russian, and Hungarian. By attempting to outline this segment of the linguistic image of the world, with the aim of knowing and better understanding the mentality traits of representatives of the three cultures and to improve the process of intercultural communication, the paper highlights both the similarities expressed through phraseological units and the specific features – differences in values, stereotypes, and behavioral models of national cultures. The paper identifies the positive and negative qualities of a person (loyalty, laziness, envy, stupidity, vulnerability, etc.), his emotional and physical states, activities and interpersonal relationships.*

Keywords: *phraseologism; zoonym; dog; cat; Romanian language; Russian language; Hungarian language*

1. În orice limbă, studierea unităților frazeologice prezintă o importanță deosebită, având în vedere că acestea contribuie la o mai bună înțelegere a imaginii lingvistice a lumii, la îmbunătățirea comunicării interculturale. Unitățile frazeologice, la fel ca alte unități ale limbii, selectează, acumulează și stochează informațiile dobândite de vorbitorii unui anumit popor, de-a lungul existenței acestuia. Caracteristicile naționale ale percepției lumii sunt exprimate prin intermediul sensurilor figurative pe care le au unele componente ale unităților frazeologice, sensuri care s-au dezvoltat pe baza observațiilor legate de mediul înconjurător, aparținând vorbitorilor unei limbi, multe dintre acestea fiind observații sau constatări universale. Bazate pe metafore și comparații, frazeologismele scot în evidență însușiri și calități umane, caracteristici ale unor obiecte și lucruri sau ale unor acțiuni.

1.1. În multe limbi, vocabularul zoonimic reprezintă una dintre sursele care favorizează apariția expresiilor figurate. Ca urmare a transferului metaforic, îmbinările libere, care au în componența lor zoonime, devin mijloace de exprimare a expresivității, acestea caracterizându-se și prin specific național și cultural. „Vocabularul zoonimic merită o atenție specială și pentru că, respectând normele limbajului, el formează un subsistem specific cu propriile legi”¹.

În accepțiunea lingvistei Elena V. Kurdriavtseva, „la baza lexicului zoomorf se află calitățile obiective sau subiective ale animalelor, atribuite acestora de gândirea creativă a unui popor. În frazeologia, «concentrată» pe caracteristicile

¹ Felicia Banu, *Particularități semantice ale unităților frazeologice cu componente zoonime în limba engleză*, în „Philologia”, Nr. 1(313), Chișinău, Editura USM, 2021, p. 116. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/127112/gscholar (accesat în 28.04. 2025).

omului, la aspectul și comportamentul acestuia, calitățile unui animal sunt «suprapuse» imaginii omului².

1.2. În lingvistica rusească, există numeroase studii lingvoculturologice, comparativ-contrastive care abordează zoonimele, dintre care le amintim pe cele ale următorilor cercetători: Lilia Radikovna Sakaeva, Albina Nikitina Haidarovna, Svetlana Alexandrovna Androsova, Natalia Iurevna Borodulina, Marina Nikolaevna Makeeva, Svetlana Vitalievna Paremskaia, Iulia Viktorovna Kuzina, Fatimat Nashirovna Guketlova, Anna Alexandrovna Kiprijanova.

1.3. Sursele teoretice arată că zoonimele, ca obiect al analizei lingvistice, sunt studiate din diferite puncte de vedere: ca unități lexicale independente într-o anumită limbă; în componența proverbelor, zicătorilor și a unităților frazeologice, printr-o analiză comparativ-contrastivă între două sau mai multe limbi³; prin etimologia sintagmei din care fac parte⁴; ca element al imaginii lingvistice a unei limbi⁵ etc. Relevanța unor astfel de studii este determinată de mai mulți factori: de caracterul antropocentric al lingvisticii contemporane, de descrierea modului de gândire a vorbitorilor de diferite limbi, de identificarea unor trăsături ale imaginii lingvistice naționale a lumii.

1.4. Imaginea lingvistică a lumii este exprimată la toate nivelurile limbii: începând de la gramatica și vocabularul unei limbi, până la frazeologie și paremiologie. În cazul vorbitorilor nativi, imaginea lingvistică a lumii se dobândește pe parcursul învățării limbii materne. Pe de altă parte, fiind și o componentă a competenței lingvistice într-o limbă străină, responsabilitatea de a face cunoscută imaginea lingvistică a lumii și de a-i conștientiza importanța, cade și în sarcina predării limbilor străine. Rolul analizei pe care o întreprindem, aici, este și acela de a dezvolta competențele culturale și interculturale ale studenților, prin utilizarea și valorificarea frazeologismelor, în procesul de predare-învățare a limbii străine.

2. Lucrarea de față propune analiza, în trei limbi neînrudite (română, rusă și maghiară), a zoonimelor „câine” și „pisică”, cu scopul de a arăta rolul acestor animale în imaginea lingvistică a lumii, de a înțelege mai bine mentalitatea reprezentanților diferitelor culturi, având în vedere că aceste frazeologisme fac

² Elena V. Kudriavtseva, *Frazeologizmy s komponentom-zoonimom sobaka: lingvokulturologicheskij kommentarij*, în „Vestnik KGU im. N.A. Nekrasova”, № 2, 2015, p. 131. Disponibil online: <https://cyberleninka.ru/article/n/frazeologizmy-s-komponentom-zoonimom-sobaka-lingvokulturologicheskij-komentarij> (accesat în 27.04.2025). În original: «В основе зооморфной лексики лежат объективные или субъективные качества животных, приписанные им творческим мышлением народа. Во фразеологии, „сосредоточенной” на характеристике человека, его внешности и поведения, качества животного „накладываются” на образ человека».

³ Ilona Koutny, *Nyelvi viláqkép az állatvilágra vonatkozó frazeológiában*, în „Lengyel-Magyar Hungarológiai Kutatások”, Cracovia, Editura Univ. Jagiellone, 2018, p. 185-201. Disponibil online: https://www.academia.edu/38365636/Nyelvi_vil%C3%A1gk%C3%A9p_az_%C3%A1llatvil%C3%A1gra_vonatkoz%C3%B3_frazeol%C3%B3gia%C3%A1ban (accesat în 29.04.2025).

Mata Taran, *Zoonime și fitonime în frazeologia limbilor rusă și sârbă*, în „In honorem Gheorghe Mihăilă”. Volum îngrijit de Mariana Manguileu, București, Editura Universității din București, 2010 p. 324-329.

⁴ Cristinel Munteanu, *Expresii idiomatice românești referitoare la regnul animal. Precizări etimologice*, în „Analele Universității «Dunărea de Jos» din Galați”, Fascicula XXIV, An 2, Nr. 1, Editura Europlus, 2009, p. 280-290.

⁵ Nadezhda I. Marughina, *Kontsept „sobaka” kak element russkojazykovoj kartiny mira*, în „Jazyk i kultura”, № 2 (6), 2009, p. 11-30. Disponibil online: <https://www.lib.tsu.ru/mminfo/000349304/06/image/06-011.pdf> (accesat în 5.05.2025).

referire atât la asemănările, cât și la diferențele de valori, la modelele comportamentale în cadrul culturilor în discuție.

2.1. În cele ce urmează, vom prezenta frazeologismele care conțin zoonimele menționate mai sus, încercând o clasificare lexico-semantică a acestora. Frazeologismele folosite ca exemple în lucrarea noastră au fost selectate pe baza dicționarelor bilingve, explicative și frazeologice ale limbilor română, rusă, maghiară (vezi *Bibliografia*). Exemplele în limbile rusă și maghiară sunt urmate (în paranteză dreaptă) de traducerea lor literală în limba română, după care este dat sensul frazeologismelor din dicționare. Subliniem că se va specifica traducerea literală, în limba română, doar în cazul în care expresiile diferă din punct de vedere lexico-gramatical.

3. Zoonimul „câine/cobaka (nēc)/kutya (eb)” în frazeologisme

3.1. Încă din cele mai vechi timpuri, omul a fost într-o strânsă legătură cu lumea animală. Cu cât un animal era mai implicat în viața omului, cu atât mai des s-a recurs la folosirea imaginii lui, pentru a descrie aspectul fizic al unei persoane, comportamentul sau acțiunile întreprinse de aceasta. De-a lungul dezvoltării societăților, câinele a fost cel mai apropiat animal de om, a fost considerat un simbol al loialității: și-a slujit și își slujește stăpânul cu credință, este foarte atașat de el. Cu toate acestea, trăsăturile pozitive ale câinelui – loialitatea, pritenia – se regăsesc în puține frazeologisme.

3.2. Câinele este asociat cu un statut social scăzut, cu trăsături negative (încăpățânat, invidios, turbat, laș), cu o poziție subordonată și cu o atitudine de dispreț din partea oamenilor. Când oamenii numesc pe cineva *câine*, ei se referă la o persoană nepoliticoasă, rea, cu o atitudine și un comportament inuman, dur. Toate aceste trăsături ale câinelui sunt reflectate în frazeologismele limbilor analizate de noi. Grupând frazeologismele de mai jos, am încercat să arătăm unele trăsături comune caracteristice omului în cele trei limbi, dar și expresii specifice acestora.

3.2.1. Aspectul fizic al omului

rom. (*slab*) *ca un oar* – ‘foarte slab (și lipsit de vlagă)’; *a ieși ca câinele din iarnă* – ‘a fi foarte slab, fără putere’; **rus.** *как побитая собака/собачонка* [ca un câine bătut] – ‘despre o persoană cu un aspect jalnic, ofensat de ceilalți’; **magh.** *olyan, mint a kivert kutya* [ca un câine alungat (prin bătaie)] – ‘persoană fără adăpost, alungată de peste tot, cu o înfățișare ialnică’ (echivalentul în limba română – *ca un câine bătut*); *sovány, mint az agár* – *slab ca un ogar*. Compararea aspectului fizic al omului cu cel al câinelui subliniază constituția fizică slabă a celui dintâi, descrie un om cu aspect jalnic, umilit, jigărit.

3.2.2. Starea fizică și emoțională a omului; starea socială

rom. *a trăi ca câinele la stână* – ‘a trăi bine’ (în rusă – *жить как нѣс на сыроварне* [a trăi ca câinele la brânzărie]); *umblă câinii cu covrigi (colaci) în coadă* – ‘e mare belsug, abundentă’; *a fi plin de parale ca câinele de purici* – ‘a avea bani multi, a fi bogat’; *a petrece ca câinele în car* – ‘a petrece rău; a avea o viață grea, plină de lipsuri și de suferință’; *a trăi câinește* – ‘a trăi în condiții grele, cu mari lipsuri’; *a nu avea de ce-l trage câinii* – ‘a fi foarte sărac’; **rus.** *устал, как собака* [a obosit ca un câine] – ‘a fi frânt (rupt) de oboseală’; *голодный как собака* [flămând ca un câine] – ‘a fi foarte flămând’; **magh.** *éhes, mint a kutya* [flămând ca un câine] – ‘a fi foarte flămând’; *fáradt, mint a kutya* [obosit ca un câine] – ‘a fi foarte obosit’; *a kutyának is jobb dolga van* [și câinele o duce mai bine] – ‘a nu-i merge bine, cineva se află într-o situație proastă’; *kutyául van (érzi*

magát] [a-i fi (a se simți) câinește] – ‘a se simți foarte prost; a se simți părăsit’; *kutya baja (valakinek)* [(nici) problema câinelui (n-o are cineva)] – ‘nu are nimic, e sănătos; cineva e bine, îi merge bine’; *úgy (meg)bánja, mint a kutya, amelyik kilencet kölykezett* [regretă ca un câine care a născut nouă pui] – ‘îi pare foarte rău de ceva’; *nagy kutya* [mare câine] – ‘persoană importantă, cu rang înalt’.

În limba română, frazeologismele din această categorie evidențiază starea socială a individului (trăiește bine sau duce lipsuri), în timp ce, în limbile rusă și maghiară ele se referă, mai mult, la starea fizică (flămând, obosit, sănătos) și la starea emoțională a omului (cineva se simte bine/prost, are un sentiment de regret).

3.2.3. Trăsături pozitive și negative de caracter ale persoanei

rom. *a tăia frunză la câini; a duce câinii la apă* – ‘a trândăvi; a pierde vremea’; *coadă de câine* – ‘om de nimic’; *porc de câine* – ‘om ticălos’; *îi mănâncă câinii din traistă; a-i mânca (cuiva) câinii din traistă* – ‘a fi bleg, prostănac’; *nu-i numai un câine scurt de coadă* – ‘mai e și altcineva (sau altceva) de felul celui cu care avem de-a face’; *a trecut ca câinele prin apă* – ‘nu s-a prins nimic de el, n-a învățat nimic’; **rus.** *верный как собака* [credincios ca un câine]; *собачья верность* [credincioșie/loialitate de câine] – ‘foarte devotat, de încredere, fidel în relații’; *собачья душа* [suflet de câine] – ‘persoană rea, grosolană’; *собаку съел* [a mâncat un câine] – ‘persoană care a acumulat multă experiență, cunoștințe într-un anumit domeniu’; *собак гонять* [a alunga câinii] – ‘a lenevi, a face o muncă inutilă’ (în limba română – *a tăia frunză la câini*); *каждая собака знает* [orice câine îl cunoaște] – ‘despre o persoană cunoscută, renumită (în zonă)’; **magh.** *a kutyáját sem bízná rá* [nici măcar propriul câine a nu-l încredința cuiva] – ‘despre o persoană nedemnă de încredere’; *egyik kutya, másik eb* [unul e câine, celălalt e câine] – ‘e tot un drac; e același lucru; niciunul nu este mai bun sau mai rău decât celălalt’ (în expresie apare atât lexemul „kutya”, cât și sinonimul acestuia – „eb”); *hű, mint egy kutya* [credincios ca un câine] – ‘persoană fidelă în orice circumstanță’; *irigy, mint a kutya* [invidios ca un câine] – ‘persoană foarte invidioasă’; *veszett kutya* [câine turbat] – ‘persoană cu o fire irascibilă, care insultă pe oricine, fără vreun motiv’; *gyáva kutya* [câine laș] – ‘persoană lipsită de curaj și de sentimentul onoarei’; *akár a kutyának beszélne* [e ca și cum i-ai vorbi unui câine] – ‘despre o persoană neascultătoare’.

Frazeologismele cu componentul „câine” referitoare la trăsăturile omului descriu, în cele trei limbi, o persoană cu calități negative, mai degrabă, decât pozitive. Caracteristica pozitivă a câinelui – loialitatea – o regăsim doar în limbile rusă și maghiară, iar în limba rusă frazeologismul cu lexemul „câine” se poate referi și la un om experimentat (*собаку съел*). Inițial, expresia a fost folosită în rândul țăranilor care, obosiți și flămânzi după o zi grea de muncă, au spus, mai în glumă, că foamea lor este atât de puternică, încât ar putea mânca chiar și un câine.

În cele trei limbi, trăsăturile de caracter ale persoanei descrise cu ajutorul expresiilor care conțin zoonimul „câine” aduc în fața noastră imaginea omului leneș, prostuț sau ticălos, a unui om de nimic (în limba română); imaginea unui om rău, a unui om cu faimă sau a unui leneș (în limba rusă), ori, imaginea persoanei în care nu poți avea încredere, a unui om invidios, irascibil, lipsit de curaj, neascultător (în limba maghiară).

3.2.4. Comportamentul omului

rom. *brânză bună în burduf de câine* – ‘persoană al cărei comportament îi umbrește calitățile’ („brânza bună” pusă în „burduf de câine” este văzută, în înțelepciunea populară, ca fiind ceva nefiresc, ceva nelalocul lui, nepus în valoare);

a trăi (a se înțelege, a se iubi) ca câinele cu pisica; a se mânca ca câinii – ‘despre două sau mai multe persoane care nu se înțeleg deloc, nu se pot suferi, se dusemănesc și se ceartă întruna’; *a da cu căciula în câini* – ‘a fi cu chef, a-i face de cap’; **rus.** *легалый нёс* [prepelicar] – ‘informator, denunțator, detectiv sau agent secret’; *как собака на сене* [ca un câine pe fân] – ‘despre o persoană care nu folosește ceva de ce dispune, și nici altora nu le permite să se folosească de acel lucru, cu toate că ea nu are nevoie de el’ (atitudine negativă/ironică a vorbitorului față de o persoană egoistă); *вешать всех собак на кого-либо* [a agăța toți câinii pe cineva] – ‘a învinovăți pe cineva pe nedrept; a arunca toată vina pe cineva’; *смотреть собачьими глазами* [a se uita cu ochi de câine] – ‘a câștiga favoarea, a mulțumi, a flata, a cere/a cerși ceva cu o expresie de supunere și umilintă’ (comportament lingusitor sau implorator al unei persoane pentru atingerea obiectivului); **magh.** *úgy bánik vele, mint a kutyával* [tratează pe cineva ca pe un câine] – ‘a trata pe cineva nepolitic, umilitor, cu cruzime’ (expresie echivalentă cu *a-i fi cuiva câine* din limba română); *úgy élnék (vannak), mint a kutya meg a macska* [așa trăiesc (sunt) ca câinele cu pisica] – ‘(în special, despre sotii vecini) se ceartă tot timpul, nu se înțeleg’ (echivalentul din limba română – *a trăi ca câinele cu pisica*): *hátrább az aarakkal!* [mai în spate cu ogarii!] – este un ‘îndemn la adresa unei persoane impertinente, arogante, pentru a se purta mai modest sau a nu mai fi arogantă’; *a kutya se(m) ugat(ja) meg* [nici câinele nu-l latră] – ‘nimănui nu-i pasă de el, nimănui nu îi este dor de el’, se spune despre o persoană lipsită de importanță, de valoare, care nu atrage atenția nimănui, care este uitată; *kutyába se vesz valakit* [nici cât pe un câine a nu lua în considerare pe cineva] – ‘nici că-i pasă; nu-l respectă’, se spune despre o persoană care este considerată nesemnificativă, de nebagat în seamă, fiind un nimeni, un nimic. Acest sens este redat și de următoarele expresii frazeologice: *(a) kutya se áll vele szóba* [nici câinele nu stă de vorbă cu el]; *(a) kutya sem kereste* [nici câinele nu l-a căutat]; *(a) kutya se törődik vele* [nici câinelui nu-i pasă de el]; *kutyának se kell* [nici câinelui nu-i trebuie/nu are nevoie de el].

Exemplele întâlnite în limbile română, rusă și maghiară demonstrează încă o dată faptul că zoonimul „câine” apare în frazeologisme cu o conotație negativă, acestea referindu-se la un comportament ostil, dăunător al unei persoane față de altcineva; la o atitudine egoistă, de inducere în eroare prin acuzare pe nedrept a persoanei nevinovate (rus. *вешать всех собак* [a agăța toți câinii pe cineva]), sau la o atitudine lingusitoare (rus. *смотреть собачьими глазами* [a se uita cu ochi de câine]). În limba maghiară, frazeologismele din această categorie aduc în prim-plan trăsături negative. Umilinta, lipsa totală de respect și disprețul suportate de o persoană, incluzând și suferința fizică, sunt descrise prin comparația modului în care unii indivizi tratează câinele (*úgy bánik vele, mint a kutyával* [tratează pe cineva ca pe un câine]). Pe de altă parte, ignoranța, lipsa de interes, de empatie și respingerea manifestate de către unii oameni față de semenii lor, se accentuează prin folosirea imaginii câinelui (considerat inferior omului); persoana este atât de desconsiderată, încât nici un câine nu o bagă în seamă (*(a) kutya se áll vele szóba* [nici câinele nu stă de vorbă cu ea/el]). În limba română, persoana al cărei comportament este asemănat, în frazeologisme, cu cel al câinelui, fie nu poate să-și pună în valoare calitățile (*brânză bună în burduf de câine*), fie apare ca un om care se distrează bine, făcându-și de cap, beat fiind (*a da cu căciula în câini*). Referitor

la această ultimă expresie, Stelian Dumistrăcel menționează „efectul comic” caracteristic „expresiilor imaginare”⁶.

3.2.5. Modul de viață al omului

rom. *viață de câine* – ‘viață grea, plină de lipsuri și greutate’ (expresie pe care o găsim și în limbile rusă și maghiară, cu același sens și cu structură lexicală identică: *собачья жизнь* – *kutya (eqv) élet*); *câine-câinește* – ‘cu multă greutate, cu chiu cu vai’; *nu e nici câine, nici ogar* – ‘nu are o situație clară (se spune despre cel care nu aparține unei categorii determinate)’; *a se mânca ca câinii prin gard* – ‘a trăi rău, în dușmănie, în certuri’; *a fi ca un câine de uși multe* – ‘a trăi profitând de la mai mulți’; *a sedea ca câinele nimănui* – ‘a fi lipsit de sprijin (moral sau material)’; **rus.** *собака собачья смерть* [unui câine – moarte de câine] – ‘referitor la o persoană care a trăit o viață nedemnă, prin urmare, nu a meritat să aibă un sfârșit demn’ (în limba română – *după faptă și răsplată*); **magh.** *se kutyája, se macskája* [n-are nici câine, nici pisică] – ‘nu are pe nimeni, nici familie, nici apropiați’; *kutyának (se) való* [(nu) este potrivit/demn (nici) pentru un câine] – ‘nedemn de om, înjositor, umilitor (viață, condiții)’; *jön még (a) kutyára dér!*; *lesz még (a) kutyára dér!* [vine încă/va fi încă brumă pe câine!] – ‘este o amenințare: vei păți încă și tu/veți păți încă și voi, nu va fi întotdeauna așa bine, cum e acum; roata norocului se întoarce’.

Asemănarea modului de viață al omului cu cel al câinelui se întâlnește în mai puține frazeologisme, dar toate se referă la o viață grea, dusă cu lipsuri sau la o viață trăită în dușmănie (cu membrii familiei ori cu vecinii). În limba română și în maghiară, se evidențiază imaginea omului singur, părăsit, fără sprijin, care nu are pe nimeni, nici măcar un câine sau o pisică.

3.2.6. Locuri, lucruri, notiuni abstracte

rom. *sat fără câini* – ‘loc fără stăpân, fără control, în care oricine poate face orice dorește’; **rus.** *как собак нерезаных* [cât niște câini netăiați] – ‘foarte mult; în cantitate mare’ (în rom. *cât păr în cap; câtă frunză și iarbă*; în magh. *annyi, mint a tarka kutya* [atât, cât câinii pestriți/tărcați]); *ны под хвост* [sub coada câinelui (se duce)] – ‘despre ceva ce se irosește; în zadar’; *нужен как собаке пятая нога* [necesar ca unui câine al cincilea picior] – ‘(ceva) absolut inutil, de prisos’; **magh.** *bizonytalan/olyan, mint a kutya vacsorája* [nesigur, ca cina câinelui] – ‘nu e sigur că ceva se și concretizează; nu se știe, dacă va ieși ceva (din asta)’; *olyan, mintha a kutya szájából hútták volna ki* [e ca și cum ar fi fost scos din gura câinelui] – ‘despre o haină șifonată, nearanjată corespunzător’; *kutya hideg van* [este un frig câinesc] – ‘este foarte frig’ (în rus. *собачий холод*).

Această grupă include frazeologisme din cele trei limbi care descriu obiecte și caracteristica acestora și nu trăsăturile, comportamentul omului, referindu-se la un loc, la o situație în care nu există autoritate, control sau ordine (*sat fără câini*), ori la o cantitate mai mare din ceva (rus. *как собак нерезаных* [cât niște câini netăiați] și magh. *annyi, mint a tarka kutya* [atât, cât câinii pestriți/tărcați]), sau la incertitudine (magh. *bizonytalan, mint a kutya vacsorája* [nesigur, ca cina câinelui]).

3.3. În frazeologismele din limba română, pe lângă lexemul „câine” poate apărea și sinonimul acestuia – „ogar” (se referă exclusiv la o persoană slabă – *slab ca un ogar*) sau apare adverbul „câinește” (*trăiește câinește*). În limba maghiară, la

⁶ Stelian Dumistrăcel, *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 238.

fel ca în română, constatăm prezența sinonimelor „eb” și „agăr” ale cuvântului „kutya”. „Eb” este sinonim perfect pentru „kutya”, dar, cu toate acestea, în expresiile frazeologice, ele nu pot fi substituite unul cu altul. În limba rusă, în structura frazeologismelor am identificat prezența zoonimului „собачонка” (cățeluș – diminutivul de la „собака”) – *как побитая собачонка* [ca un cățeluș bătut] și „пёс” (masculul câinelui; dulău). Lexemul „пёс” este folosit în expresii ca: *нёс его знает* [câinele îl știe] – ‘dracu știe; cine știe’; *на кой нёс?* [pentru ce câine?] – ‘la ce dracu?’; *нёс тебя/его беру!* [câinele să te/să-l ia!] – ‘dracu să te ia!’. De asemenea, și în limba maghiară, unele expresii, în a căror componență întâlnim zoonimul „kutya”, se pot referi la injurii: *kell a kutyának!* [îți trebuie câinelui!] – ‘dracu are nevoie de el!’ – în situațiile în care nu-ți face plăcere să accepți ceva; *hogy a kutya egye meg!* [câinele să-l mănânce!] – ‘dracu să-l ia!’.

4. Zoonimul „pisică” (mâță)/кошка (кот)/macska” în frazeologisme

4.1. Rolul acordat pisicii în diferitele culturi dintotdeauna a fost unul important. Pe lângă câine, pisica este considerată unul dintre cele mai îndrăgite animale domestice. În cazul culturilor și al limbilor în discuție, pisica reprezintă animalul pe care vorbitorii îl asociază cu misterul, cu noaptea, cu casa, atribuindu-i rolul de protector, ocrotitor al acesteia. Însă „pisica neagră”, care taie calea cuiva, este socotită ca aducătoare de ghinion.

4.2. Utilizarea zoonimului „pisică”/„mâță” (rus. „кошка”/„кот”, magh. „macska”) în frazeologisme este mai redusă, în raport cu zoonimul „câine”. Această afirmație este valabilă în cazul fiecărei limbi analizate de noi. Asemenea frazeologismelor cu componentul „câine”, și cele care conțin zoonimul „pisică” se pot referi la caracteristicile omului, prin compararea trăsăturilor și a comportamentului acestuia cu cele ale animalului. Distingem anumite grupe de frazeologisme cu zoonimul „pisică” pe care le prezentăm în cele ce urmează.

4.2.1. Aspectul fizic. trăsături. stări emotionale ale omului

rom. *a fi (a sta ca o) pisică plouată/ca o mătă plouată* – ‘a fi abătut, descurajat, fără chef; a arăta prost, a avea o ținută necorespunzătoare; rușinat, umilit’; *a avea nouă suflețe ca pisica* – ‘a fi rezistent, a avea o mare vitalitate’; *a avea ochi de pisică* – ‘1) a avea privire ageră; 2) a fi viclean’; *a se spăla ca pisica/ca mătă* – ‘despre cei neglijenți, despre cei care se spală superficial’ (în magh. – *macskamosdást végez*, cu același sens ca în limba română, doar că aici componentul „macska” face parte dintr-un cuvânt compus): *(a fi) mătă blândă* – ‘(a fi) prefăcut, ipocrit, fățarnic’; *a rupe mătă în două* – ‘a fi voinic, energic, curajos, hotărât’; *a rupe pisica (în două)* – ‘a lua (brusc) o decizie importantă, a se hotărî, renunțând la ezitări’; **rus.** *драная кошка* [pisică jerpelită] – ‘1) femeie urâtă, rea; 2) femeie slabă, epuizată’; *живуч как кошка* [plin de vitalitate ca pisica] – ‘puternic, rezistent’; *кошке тура не родить* [o pisică nu poate da naștere unui zimbbru] – ‘imposibil, nerealist, de nerealizat’ – expresia caracterizează o persoană care își propune țeluri mărețe, dar nu este capabilă să le pună în aplicare; în situații în care o anumită sarcină depășește capacitățile, puterile persoanei; se evidențiază absurditatea situației; *мартовский кот* [motan de martie] – ‘bărbat predispus la flirt’, expresie folosită la adresa bărbaților infideli, din cauza asemănării acestei trăsături de comportament al omului cu cel al motanului (se știe că motanii, dar și pisicile, în luna martie, se află în perioada de împerechere); *кошки скребут на сердце (на душе)* [pisicile zgârie inima (sufletul) cuiva] – ‘cineva este într-o stare emoțională de îngrijorare, de neliniște sau de tristețe’; **magh.** *olyan, mint a nyúzott macska* [(e) ca o pisică jupuită] – ‘despre un om foarte slab, cu aspect bolnăvicios’;

talpára esik, mint a macska [cade pe tălpi ca pisica] – ‘cu pricepere; despre oameni care găsesc soluția optimă de a ieși din orice situație dificilă, fără a păți ceva’ (în rom. *cade în picioare, ca pisica/ca mîta*); *nagy kandúr* [(e) un motan mare] – ‘mare afemeiat’; *vén kandúr* [(e) un motan bătrîn] – ‘libidinos; bărbat în vîrstă’.

Zoonimul „pisică”, în frazeologisme din limba română, este utilizat pentru a descrie aspectul fizic neglijent al individului îmbrăcat necorespunzător, prost, ori pentru a descrie privirea ageră a unei persoane. Dintre trăsăturile de caracter ale omului, pisica este asociată cu fățarnicia, ipocrizia, în mod special, cu referire la femei. Vitalitatea omului este comparată cu natura pisicilor, ca urmare a capacității lor de a-și regenera sistemul nervos, iar capacitatea lor de a ateriza tot timpul în picioare, folosindu-se de un reflex instinctiv, este comparată cu priceperea. În limba rusă, „pisica” apare în frazeologisme care fac caracterizarea unei persoane puternice ori a unei femei slabe, urâte și rele sau a unui bărbat infidel, iubăreț. Imensa durere sufletească a omului simțită într-o stare de neliniște, îngrijorare sau tristețe este redată prin compararea acestor stări cu durerea simțită din cauza zgârieturilor pisicilor. În limba maghiară aspectul fizic bolnăvicios al unei persoane se compară în frazeologism cu aspectul pisicii „jupuite”, iar masculul pisicii – „motanul” (magh. „kandúr”) – apare în expresii exclusiv ca un ademenitor.

4.2.2. Comportamentul omului

rom. *a se stupi ca mâtele* – ‘1) a fi în relații foarte proaste cu cineva; 2) a se certa, a se insulta’; *a umbla (a prinde pe cineva) cu pisica-n traistă; a umbla (a prinde pe cineva) cu mîta în sac* – ‘a umbla sau a prinde pe cineva cu înșelăciuni; a descoperi o incorectitudine’; *a trăi (a se înțelege cu cineva) ca mîta cu soarele* – ‘a fi în relații foarte proaste cu cineva’; *a se uita ca mîta în calendar* – ‘a nu pricepe nimic din ceva, a fi cu totul străin de o problemă, de un subiect’; *a trage mîta de coadă* – ‘a trîndăvi, a pierde vremea, a amâna lucrurile’; *a se uita ca pisica în tîqăie* – ‘a se uita cu jînd la ceva’; **rus.** *как угорелая кошка* [ca o pisică neună] – ‘(într-o stare de frenezie) a se agita, a alerga fără un scop anume’; *тянуть kota за хвост* [a trage motanul de coadă] – ‘a face ceva încet, timp îndelungat, a trage de timp; a vorbi lent’; *жить как кошка с собакой* [a trăi ca pisica cu câinele] – ‘a trăi într-o permanentă stare de ceartă, de dușmănie’; *чёрная кошка пробежала между кем (и кем)* [pisica neagră a trecut în fugă (între doi oameni)] – ‘dintr-odată, între două persoane, a apărut sentimentul de ostilitate, de înstrăinare’; *как коту валерьянки* [ca valeriana pentru un motan] – ‘stare de excitație, de extaz sau de betie, urmată de un comportament neadecvat’; **magh.** *kerülaeti, mint a macska a forró kását* [se învîrte ca pisica în iurul terciului fierbinte] – ‘cineva evită să abordeze direct un subiect dificil sau o problemă delicată, ocolind-o prin diverse pretexte sau acțiuni, făcînd doar aluzie la subiect’ (expresia ilustrează ezitarea și precauția în fața unei situații neplăcute sau chiar periculoase în care, asemenea unei pisici, care, deși este atrasă de mîncare, se ferește de vasul fierbinte); *kutya-macska barátság* [prietenie de (între) câine și pisică] – ‘coabitarea sau cooperarea (adesea întreruptă) marcată de certuri continue ale unor oameni care sunt în relație de dependență unul față de celălalt, în urma unor circumstanțe’ (în rom. *a trăi ca câinele cu pisica*); *úgy ül a lovon, mint macska a köszörűkövön* [așa stă pe cal, ca pisica pe tocilă] – ‘stîngaci, nesigur, timid’; *egerészni tanítja a macskát* [a învăța pisica să prindă șoareci] – ‘a învăța un lucru pe cineva mai competent sau experimentat în domeniu’ (în rom. *a învăța pasărea să zboare*); *hízeleg, mint a macska* [se lingusește ca pisica] –

‘comportament lingușitor’; *érzi, mint a macska az esőt* [simte ploaia ca pisica] – ‘cineva bănuiește, simte ceva, ceea ce se va și întâmpla’. Conform credinței populare, pisicile au abilitatea de a simți schimbarea vremii, reacționează la orice modificare a vremii.

Relația conflictuală, coabitarea marcată de neînțelegeri și de certuri frecvente sunt exprimate în frazeologismele celor trei limbi care conțin elementul „pisică”. Amânarea unui lucru sau lungirea unei activități mai mult decât trebuie sunt exprimate, în română și rusă, printr-un frazeologism specific acestor limbi: *a trage mâța de coadă* – *тянуть кола за хвост*. Înșelăciunea întruchipată prin pisica-n sac ori comportamentul lingușitor se regăsesc în frazeologismele celor trei limbi. Expresii de tipul *a prinde (pe cineva) cu mâța-n sac* sunt numite de Stelian Dumistrăcel „côpii ale realității”, „formule care exprimă un fapt paradoxal, o ciudățenie”, ele cuprinzând „imagini care aparțin experienței comune, bazându-se pe intuiție”⁷.

4.2.3. Starea socială a omului

rom. *a trăi ca mâța pe rogojină* – ‘a trăi/a o duce rău’; **rus.** *журный кот* [motan gras] – ‘persoană bogată, influentă, de succes’; *не всё коту Масленица* [pentru motan nu e tot timpul Maslenița⁸] – ‘nu va fi întotdeauna bine și cu noroc, pot urma și perioade cu greutate’; expresia este echivalentă cu *nu e în fiecare zi Paște/duminică*; **magh.** *kutyástul, macskástul* [cu câinele cu tot și cu pisica] – ‘a pleca cu toți ai lui și cu tot avutul’ (în rom. *a pleca cu cătel. cu purcel*). În limba română, frazeologismul adus ca exemplu (*a trăi ca mâța pe rogojină*) asociază viața modestă, sărăcăcioasă a pisicii cu cea a omului – o viață fără mari pretentii, însă linistită. În schimb, în limba rusă, cele două expresii se referă la o situație (materială) bună a persoanelor, totodată, amintindu-le că după zile albe pot veni și zile negre. În limba maghiară, expresia transmite mesajul că cineva a plecat (sau a fost dat afară), astfel, individul a fost nevoit să plece cu tot ce avea (cu toți membrii familiei, cu toate lucrurile, inclusiv cu câinele și cu pisica după el).

4.2.4. Despre lucruri

rom. *a cumpăra pisica în traistă; a cumpăra mâța-n sac* – ‘despre un lucru pe care nu-l poți cunoaște înainte de a intra în posesia lui; a se înșela la cumpărături (luând marfa pe nevăzute)’; **rus.** *кот наплакал* [cât a plâns motanul] – ‘foarte puțin; în cantitate mică’; *кот в мешке* [motan în sac] – ‘a cumpăra ceva fără a-i cunoaște dinainte calitatea’. Atât expresia din limba română, cât și echivalentul său în limba rusă, transmite ideea că persoana face o alegere fără a verifica în prealabil ce cumpără sau ce primește, acționează fără să se informeze. Expresia este folosită și în limba maghiară, însă „*macska*” apare într-un cuvânt compus – *zsákbamacskát vesz*.

4.3. În mare parte, frazeologismele cu zoonimul „pisică” au conotații negative, atât în limba română, cât și în limbile rusă și maghiară. Spre deosebire de limbile română și rusă, limbi în care avem în structura frazeologismelor „pisică” și „mâță”/„кошка” (pisică) și „кот” (motan), în limba maghiară întâlnim doar o singură formă – „*macska*” (pisică).

5. Concluzii

Analizând frazeologismele care au în componența lor zoonimele „câine” și „pisică”, din limbile rusă, română și maghiară, în final, se cuvin câteva observații.

⁷ Stelian Dumistrăcel, *op. cit.*, p. 237.

⁸ Maslenița, sărbătoarea primăverii, denumită și Săptămâna Brânzei sau Săptămâna Albă, are loc în ultima săptămână înainte de intrarea în Postul Paștelui și, potrivit tradiției, se desfășoară șapte zile, de luni până duminică.

5.1. În frazeologismele limbilor română, rusă și maghiară, câinele are conotație negativă în frazeologisme, mai rar, întâlnim și conotații pozitive (**loialitate, devotament** – în maghiară și rusă *hű, mint a kutya*; *верный, как собака* [credincios ca un câine]; magh. *kutya kötelessége* [obligatie de câine] – ‘a fi ceva strict obligatoriu’). **Imaginea persoanei marginalizate**, tratată cu dispreț și cu inferioritate (rus. *как побитая собака* [ca un câine bătut]; magh. *olyan, mint a kivert kutya* [ca un câine alungat (prin bătaie)]; de multe ori, din cauza sărăciei, a **lipsei unui trai decent** (rom. *a trăi câinește; viață de câine; a petrece ca câinele în car;* rus. *собачья жизнь* [viață de câine]; magh. *kutyának (se) való* [(nu) este potrivit/demn (nici) pentru un câine] – sunt redată prin folosirea frazeologismelor care conțin lexemul „câine”. În limba română întâlnim și frazeologisme în care viața câinelui este asociată cu un **trai decent** al omului: *a trăi ca câinele la stână; a fi plin de parale ca câinele de purici*. Indiferența manifestată față de o **persoană considerată ne semnificativă, lipsită de valori** este întâlnită în unele frazeologisme ale limbii maghiare: (*a*) *kutya se törődik vele* [nici câinelui nu-i pasă de el]; (*a*) *kutya sem kereste* [nici câinele nu l-a căutat]. **Umilința, vulnerabilitatea, expunerea la voința altora, comportamentul dur** manifestat de către unele persoane sunt redată în expresiile din limbile română și maghiară: *a-i fi cuiva câine – valakinek a kutyája; úgy bánik vele, mint a kutyával* [tratează pe cineva ca pe un câine].

La **aspectul fizic slab, bolnăvicios al omului, la stările lui fizice și emotionale** găsim referire în frazeologismele celor trei limbi: rom. *a ieși ca câinele din iarnă*; rus. și magh. *устал, как собака – făradt, mint a kutya* [obosit ca un câine]; *голодный как собака – éhes, mint a kutya* [flămând ca un câine]; magh. [*kutyál van (érzi magát)*] [a-i fi (a se simți) câinește] – ‘a se simți foarte prost’.

Lenevia (rom. *a tăia frunză la câini* – rus. *собак гонять* [a alunga câinii]), **invidia** (rus. *ревнивый как собака* și magh. *iriyav, mint a kutya* [invidios ca un câine]), **irascibilitatea** (magh. *veszett kutya* [câine turbat]), **experiența dobândită** (rus. *собаку съел* [a mâncat un câine]) – sunt câteva dintre **trăsăturile omului** exprimate cu ajutorul frazeologismelor care au în componența lor lexemul „câine”.

5.2. Frazeologismele care au în structura lor zoonimul „pisică/mâță” fac referire la **caracterul lingușor** (magh. *hízeleg, mint a macska* [se lingușește ca pisica]), **fățarnic**, ipocrit al omului (rom. *a fi mâță blândă*). Menționăm că, în limba rusă, la nivelul frazeologismelor, nu am găsit expresie care să vizeze caracterul mai sus amintit al omului, doar în limbile română și maghiară. În ceea ce privește **aspectul fizic** (slab, bolnăvicios) al unei persoane, acesta este foarte bine ilustrat în frazeologismele limbilor analizate: rom. *ca o pisică/mâță plouată* – magh. *olyan, mint egy nyúzott macska* [(e) ca o pisică jupuită] – rus. *опраная кошка* [pisică jerpelită], în limba rusă doar la adresa femeilor slabe și îmbrăcate prost. În limbile română și rusă, imaginea omului **plin de vitalitate, puternic, curajos, hotărât** apare în frazeologismele *a avea nouă suflete ca pisica; a rupe mâța în două* și *живуч как кошка* [plin de vitalitate ca pisica]. În limba maghiară nu este consemnat frazeologism cu aceste sensuri. Imaginea unei **persoane bogate** o găsim în expresia rusească *жирный кот* [motan gras] – ‘persoană bogată, influentă și de succes’. **Pierderea inutilă a timpului** de către cineva sau întârzierea, **tărăganarea unei acțiuni** își găsesc exprimarea în frazeologisme românești și rusești: *a trage mâța de coadă – тянуть kota за хвост* [a trage motanul de coadă].

Comportamentul vizibil insistent și caraghios al unui bărbat în relație cu femeile este exprimat în frazeologismul rus. *мартовский кот* [motan de martie],

iar în limba maghiară expresiile *nagy kandúr* [(e un) motan mare] și *vén kandúr* [(e un) motan bătrân] fac referire la bărbații afemeiați.

Cu caracter specific trebuie amintite frazeologismele: în limba română – *a se uita ca mâța în calendar*; *a trăi ca mâța pe rogojină*; în limba rusă – *как кому валерьянки* [ca valeriana pentru un motan] – ‘stare de extaz sau de beție, urmată de un comportament neadecvat’; *кошки скребут на сердце (на душе)* [pisicile zgârie inima (sufletul) cuiva] – ‘stare emoțională de îngrijorare, de neliniște sau de tristețe’; *кот заплакал* [cât a plâns motanul] – ‘foarte puțin’; în limba maghiară – *kerülgeti, mint a macska a forró kását* [se învârte ca pisica în jurul terciului fierbinte] – ‘cineva evită să abordeze o problemă delicată’; *úgy ül a lovon, mint macska a köszörőkövön* [așa stă pe cal, ca pisica pe tocilă] – ‘stângaci, nesigur’.

5.3. Analiza zoonimelor „câine” și „pisică”, în structura frazeologismelor din limbile română (29/19)⁹, rusă (24/14) și maghiară (37/12), ne permite să concluzionăm dominanța caracteristicilor negative ale acestor animale, caracteristici care au servit ca bază pentru descrierea trăsăturilor omului și ale unor obiecte. Renumita lingvistă rusă Veronika N. Telia considera că „frazeologia unei limbi este o oglindă, în care comunitatea lingvoculturală își identifică conștiința națională”¹⁰.

Bibliografie

Dicționare în limba română:

BREBAN, Vasile, BULGĂR, Gheorghe, GRECU, Doina et alii, *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*, București, Editura Științifică, 1969.

BUCĂ, Marin, CERNICOVA, Mariana, *Dicționar de câmpuri frazeologice*, București, Editura Pescăruș, 2015.

COMȘULEA, Elena, ȘERBAN, Valentin, TEIUȘ, Sabina, *Dicționar de expresii și locuțiuni*, Chișinău, Editura Știința, 2010.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București, Univers Enciclopedic, 2016.

DUDA, Gabriela, GUGUI, Aglaia, WOJCICKI, Marie Jeanne, *Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române*, București, Editura Albatros, 1985.

Dicționare în limba rusă:

FIODOROV, Aleksandr I., *Frazeologicheskij slovar russkogo literaturnogo jazyka*, Moscova, Editura Topical, 1995.

IARANTSEV, Rudolf I., *Russkaja frazeologia. Slovar-spravochnik*, Moscova, Editura Russkii iazvk, 1985.

MOLOTKOV, Aleksandr I., *Frazeologicheskij slovar russkogo jazyka*, Moscova, Editura Sovetskaja entsiklopedia, 1968.

OZHEGOV, Serghei I., *Slovar russkogo jazyka*, Moscova, Editura Russkij jazyk, 1984.

Dicționare în limba maghiară:

BÁRDOSI, Vilmos, *Itt van a kutya elásva!*, Budapesta, Editura Tinta, 2018.

BÁRDOSI, Vilmos, KISS, Gábor, *Szólások*, Budapesta, Editura Tinta, 2022.

NAGY O., Gábor, *Magyar szólások és közmondások*, Budapesta, Editura Akkord, 2010.

NAGY O., Gábor, *Mi fán terem? Magyar szólásmondások eredete*, Budapesta, Editura Gondolat, 1988.

Dicționare bilingve:

⁹ Cifrele reflectă numărul frazeologismelor în lucrare cu lexemele „câine”/„pisică”.

¹⁰ Veronika N. Telia, *Russkaja frazeologia. Semanticheskij, pragmaticheskij i lingvokulturologicheskij aspekt*, Moscova, Jazyki russkoj kultury, 1996, p. 9.

- BOLOCAN, Gheorghe, ȘODOLESCU-SILVESTRU, Elena, VORONȚOVA, Tatiana et alii, *Dicționar rus-român*, Chișinău, Editura Gunivas, Arc, 2004.
- BOLOCAN, Gheorghe, MEDVEDEV, Tatiana, VORONȚOVA, Tatiana, *Dicționar român-rus*, București, Editura Didactică și Enciclopedică, Moscova, Editura Limba rusă, 1980.
- BOLOCAN, Gheorghe, NICOLESCU, Tatiana, *Dicționar rus-român*, sub conducerea redacțională a acad. Emil Petrovici, București, E S P L A., 1960.
- BOLOCAN, Gheorghe, VORONȚOVA, Tatiana, *Dicționar frazeologic rus-român*, București, Editura Științifică, 1968.
- CELAC, Tatiana, EȚCU, Ion, URSU, Tamara., *Dicționar român-rus*, Chișinău, Editura Litera, 2002.
- MURVAI, Olga, *Dicționar român-maghiar de expresii. Román-magyar kifejezések kéyszótára*, Budapesta, Editura Sprinter, 2005.
- REINHART, Erzsébet, LÁZÁR, Edit, ROMÁN, Győző, *Magyar-román szótár. Dicționar maghiar-român*, București, Editura Carocom '95, 2005.
- Lucrări și studii de specialitate:**
- BANU, Felicia, *Particularități semantice ale unităților frazeologice cu componente zoonime în limba engleză*, în „Philologia”, Nr. 1(313), Chișinău, Editura USM, 2021, p. 115-122. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/127112/gscholar (accesat în 28.04. 2025).
- BORODULINA, Natalia Iu., MAKEEVA, Marina N., *Mir zhivotnogo vs. mir cheloveka: cherez kulturnye kody k arhetipicheskim harakteristikam anima-listicheskoy metafory*, în „Vestnik slavyanskikh kultur”. Vol. 64, Moscova, Editura Universității de Stat din Moscova, 2022, p. 239-254. Disponibil online: <https://doi.org/10.37816/2073-9567-2022-64-239-254> (accesat în 7.05.2025).
- DUMISTRĂCEL, Stelian, *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.
- KOUTNY, Ilona. *Nvelvi vilákép az állatvilágra vonatkozó frazeológiaiában*. în „Lengyel-Magyar Hungarológiai Kutatások”, Cracovia, Editura Univ. Jagiellone, 2018, p. 185-201. Disponibil online: https://www.academia.edu/38365636/Nvelvi_vil%C3%A1gk%C3%A9p_az_%C3%A1llatvil%C3%A1gra_vonatkoz%C3%B3_frazeol%C3%B3gi%C3%A1ban (accesat în 29.04.2025).
- KUDRIAVTSEVA, Elena V., *Frazeologizmy s komponentom-zoonimom sobaka: lingvokulturologicheskij kommentarij*, în „Vestnik KGU im. N.A. Nekrasova”, № 2, 2015, p. 131-134. Disponibil online: <https://cyberleninka.ru/article/n/frazeologizmy-s-komponentom-zoonimom-sobaka-lingvokulturologicheskij-kommentarij> (accesat în 27.04.2025).
- MARUGHINA, Nadezhda I., *Kontsept „sobaka” kak element russkoi iazykovoj kartiny mira*. în „Jazvk i kultura”. № 2 (6). 2009. p. 11-30. Disponibil online: <https://www.lib.tsu.ru/mminfo/000349304/06/image/06-011.pdf> (accesat în 5.05.2025).
- MUNTEANU, Cristinel, *Expresii idiomatice românești referitoare la reanul animal. Precizări etimologice*. în „Analele Universității «Dunărea de Jos» din Galați”, Fascicula XXIV. An 2. Nr. 1. Editura Europlus. 2009. p. 280-290.
- PAREMSKAIA, Svetlana V., *Frazeoloizmy s komponentom-zoonimom koshka v nemetskoi i russkoi iazykovyh kartinah mira*. în „Universalnoe i nacionalnoe v iazykovoj kartinah mira”. Minsk. Editura MGLU, 2018, p. 196-199. Disponibil online: <http://e-lib.mslu.by/handle/edoc/3152> (accesat în 7.05.2025).
- TELIA, Veronika N., *Russkaja frazeologia. Semanticheskij, pragmaticheskij i lingvokulturologicheskij aspekty*, Moscova, Editura Jazyki russkoj kultury, 1996.
- ȚARAN, Mata. *Zoonime și fitonime în frazeologia limbilor rusă și sârbă*. în „În onorem Gheorghe Mihăilă”. Volum îngrijit de Mariana Măngiulea, București, Editura Universității din București, 2010 p. 324-329.